

การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน Development of a Volunteer Training Program to Promote Breastfeeding in Community

ศศิกันต์ กาละ^{1*}, รังสินันท์ ขาวนาถ², กนกวรรณ เตียรมนตรี², นิตยา ไชยรัตน์³,

ศศิมา ศรีเพ็ชร⁴ และ อิงหทัย ดำจตุติ⁵

Sasikarn Kala^{1*}, Rangsinan Khaonark², Kanokwan Tienmontree², Nittaya Chairat³,

Sasima Sreepetch⁴ and Inghathai Damchuti⁵

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์^{1*}, นักศึกษาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์², วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี สงขลา³, โรงพยาบาลหาดใหญ่⁴, วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ตรัง⁵

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพัฒนานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน 2) ตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมฯ และ 3) ประเมินความเหมาะสมในการนำไปใช้ การดำเนินการวิจัยมี 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ร่างเนื้อหาและรูปแบบกิจกรรม ระยะที่ 2 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเที่ยงของเครื่องมือวิจัย ระยะที่ 3 ประเมินความเหมาะสมในการนำไปใช้ กลุ่มตัวอย่างเป็นจิตอาสาในชุมชน จำนวน 15 คน ประเมินความรู้ก่อนใช้โปรแกรม และความพึงพอใจหลังใช้โปรแกรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงบรรยาย และสถิติทีคู่ (Paired t-test) ผลการวิจัยพบว่า

1. เนื้อหาของโปรแกรมฯ ประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานและทักษะที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และบทบาทของจิตอาสาแม่ ส่วนรูปแบบของโปรแกรม ประกอบด้วย กิจกรรมการฝึกอบรม 3 รูปแบบ คือ 1) การบรรยายความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยใช้สไลด์พาวเวอร์พอยท์ร่วมกับวีดิทัศน์ 2) การฝึกทักษะการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยให้ดูการสาธิตและทำการสาธิตย้อนกลับ และ 3) การอภิปรายกลุ่ม

2. การตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมฯ พบว่าโปรแกรมฯ มีเนื้อหาและรูปแบบที่เหมาะสม โดยโปรแกรมมีเนื้อหาชัดเจน ภาษาเข้าใจง่าย ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (CVI) เท่ากับ 1.0 แบบประเมินความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความเที่ยง (Reliability) เท่ากับ .83

3. การตรวจสอบความเหมาะสมจากการนำไปทดลองใช้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่หลังการฝึกอบรม ($M=17.73$, $SD=.96$) สูงขึ้นกว่าก่อนการฝึกอบรม ($M=15.73$, $SD=1.83$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.01$) และจิตอาสาที่มีความพึงพอใจต่อโปรแกรมการฝึกอบรมในระดับสูง ($M=45.13$, $SD=3.78$)

โปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชนที่พัฒนาขึ้น จึงสามารถใช้เป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้โปรแกรมนี้นี้เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จึงน่าจะช่วยเพิ่มอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และเพิ่มประสิทธิภาพการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชน

คำสำคัญ: จิตอาสาแม่, การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่, ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่, ความพึงพอใจ

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: kalasasikarn@gmail.com เบอร์โทรศัพท์ 081-6082126)

Abstract

This developmental research aimed to: 1) conceive a volunteer training program to promote breastfeeding in community, 2) determine its quality, and 3) evaluate its feasibility. Research was divided into three phases: 1) draft content and model program, 2) proof content validity and test reliability of research instrument, and 3) practicality testing. Sample consisted in 15 volunteers. Pre-test about the knowledge regarding breastfeeding was evaluated before the program intervention. Post-test about the knowledge regarding breastfeeding and satisfaction about the program were determined after the program completion. Data were analyzed using descriptive statistics and paired t-test. The results were as follows.

The program's content included basic knowledge and skills related to breastfeeding, as well as the role of breastfeeding volunteer. Model of program involved 3 training methods: 1) lecturing on basic knowledge about breastfeeding (using power point and visual media), 2) training on skills to promote breastfeeding, providing demonstration and return demonstration techniques, and 3) group discussion.

The program was elaborated for its content validity and model appropriateness, yielding content validity index (CVI) of 1.0. The reliability of the breastfeeding knowledge questionnaire was acceptable, yielding a value of .83.

The volunteers had significantly higher mean score of breastfeeding knowledge after completing the volunteer training program ($M=17.73$, $SD=.96$) compared to before the intervention ($M=15.73$, $SD=1.83$), $p<.01$). Moreover, the volunteers had rated their satisfaction on the training program at a high level.

Therefore, this volunteer training program can be used as a method to promote breastfeeding with a community-based collaboration. Using the program to promote breastfeeding also possibly increases breastfeeding sustainability: rate, and effect especially in a community.

Keywords: Breastfeeding-Volunteers, Breastfeeding, Breastfeeding Knowledge, Satisfaction

บทนำ

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับทั่วโลกว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนหลังคลอด มีความสำคัญต่อภาวะสุขภาพของมารดาและทารก เนื่องจากนมแม่เป็นอาหารที่เหมาะสมและดีที่สุดสำหรับทารก มีสารอาหารที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของร่างกายและสมองอย่างครบถ้วนในสัดส่วนที่เหมาะสม ย่อยง่ายและประกอบไปด้วยภูมิคุ้มกันโรคติดเชื้อต่าง ๆ เช่น โรคท้องเสีย โรคระบบทางเดินอาหาร โรคระบบทางเดินหายใจ เป็นต้น นมแม่มีสารอิมมูโนโกลบูลินเอ ช่วยลดโอกาสการเกิดโรคมะเร็งเต้านม หอบหืด และการแพ้อาหาร นอกจากนี้ ยังมีประโยชน์หลายประการต่อมารดา คือ ทำให้มดลูกหดตัวดี ป้องกันการตกเลือดหลังคลอด ช่วยเว้นระยะห่างในการมีบุตร ช่วยลดอัตราเสี่ยงในการเกิดมะเร็งรังไข่และมะเร็งเต้านม ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย (Sawasdivorn & Saibangnoi, 2007) ดังนั้นองค์การอนามัยโลกจึงแนะนำให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่

อย่างเดียว 6 เดือน (Exclusive Breastfeeding for 6 Months) และหลังจากนั้นแนะนำให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ควบคู่อาหารตามวัยจนอายุครบ 2 ปี หรือนานกว่านั้น (World Health Organization [WHO], 2013)

แม้ว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นั้นมีคุณประโยชน์มากมาย แต่จากสถานการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในปัจจุบันของประเทศไทยยังอยู่ในอัตราที่ต่ำมาก จากการสำรวจขององค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ หรือ UNICEF ในปี พ.ศ.2549 พบว่า อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดาอย่างเดียวในประเทศไทยมีเพียงร้อยละ 5.4 ซึ่งเป็นประเทศที่มีอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดาต่ำที่สุดในภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก (United Nations Children's Fund [UNICEF], 2006) และข้อมูลล่าสุดจากการสำรวจของ UNICEF พ.ศ.2555 พบอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวในช่วงอายุ 0 - 1, 3 และ 6 เดือน อยู่ที่ร้อยละ 30, 15 และ 12.3 (UNICEF, 2013) ซึ่งน้อยกว่าที่เป้าหมายตามแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555 – 2559 กำหนดอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน ต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 จากสถานการณ์ดังกล่าว พบว่าอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในประเทศไทยอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ และยังมีการลดลงเรื่อย ๆ ตามระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ยาวนานขึ้น และเมื่อครบ 6 เดือนหลังคลอด อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ลดลงมากกว่าครึ่งของการเริ่มให้นมบุตรในระยะ 0 - 1 เดือนแรก (UNICEF, 2013) จะเห็นได้ว่าช่วงระยะก่อนจำหน่าย มารดาหลังคลอดมีอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงกว่าในระยะยาวเมื่อกลับไปอยู่ที่บ้าน

จากข้อมูลอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แสดงให้เห็นถึงการประสบความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพียงช่วงระยะก่อนจำหน่ายมารดาหลังคลอดกลับบ้าน แต่เมื่อติดตามข้อมูลระยะยาวอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่น้อยลง และลดลงมากกว่าครึ่งของการเริ่มต้นการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระยะแรก (Chusilp, 2012) ดังนั้นการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน จึงเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ต่อเนื่องและยั่งยืนถึงระยะ 6 เดือนหลังคลอดหรือนานกว่านั้น

จากผลการศึกษาการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชนพบว่า รูปแบบการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งอาสาสมัครแม่ในชุมชน เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยเพิ่มความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน โดย Innakul (2016) ใช้วิธีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แก่อาสาสมัครซึ่งเป็นแกนนำทางศาสนา เป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน และพบว่าอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 51.02 ในปี 2556 เป็น ร้อยละ 66.67 ในปี 2558 สอดคล้องกับการศึกษาของ Aksorn, Prompipak, & Baothong (2016) ที่มีอาสาสมัครเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบที่พัฒนา ส่งผลให้อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือนในชุมชน เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 20.37 ในปี 2556 เป็นร้อยละ 62.10 ในปี 2557 นอกจากนี้เนื้อหาการให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครในชุมชน มี 3 ลักษณะ คือ 1) การให้ความรู้เฉพาะเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แก่อาสาสมัครแม่ในชุมชน (Supason, Vichitsukon, & Wichiencharoen, 2010; Yontrakul, Putboot, Tongsomboon, Kousit, & Tawpia, 2013; Nakapong, Pudthabud, Tokaew, Tongsomboon, Promarrak, & Kousit, 2008) 2) ไม่ได้ให้ความรู้เฉพาะเจาะจง แต่มอบหมายให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นผู้ประเมินหรือติดตามผลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาในชุมชน (Jariyathanakul, Puakpan, & Jantenork, 2011; Kruasri, & Kiddai, 2011; Suebsamran, 2012) และ 3) ให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมร่วมกับหัวข้อความรู้ด้านสุขภาพอื่น ๆ แก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

(Sararak, 2010) ดังนั้นความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้จิตอาสาแม่ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชนได้สำเร็จ

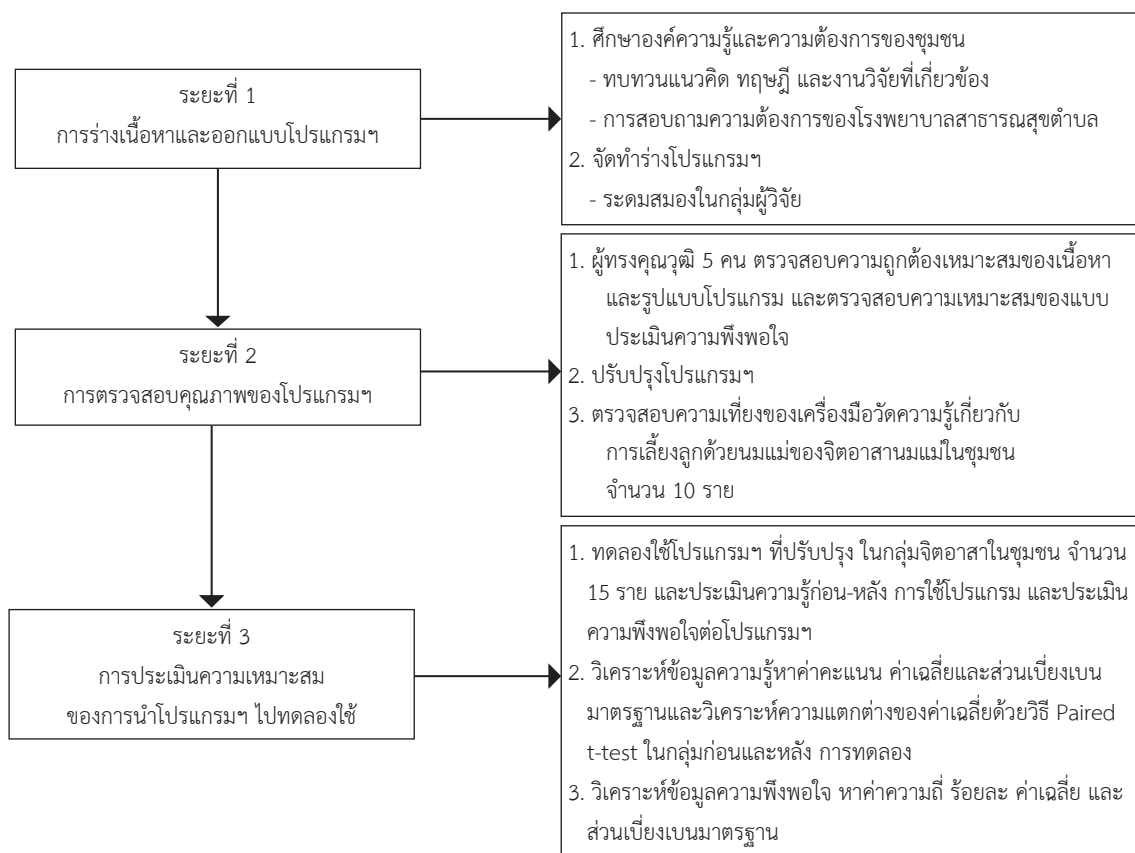
จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า รูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ประสบความสำเร็จ ส่วนใหญ่เน้นการให้ความรู้แก่อาสาสมัครในชุมชน มีเพียง 1 เรื่องใช้วิธีการให้ความรู้ร่วมกับการฝึกปฏิบัติ แต่เนื้อหาที่อบรมให้กับอาสาสมัครในชุมชนส่วนใหญ่เป็นความรู้ด้านสุขภาพหลาย ๆ เรื่องพร้อมกัน ไม่เฉพาะเจาะจงกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาโดยโปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสา เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน ซึ่งมีเนื้อหาที่จำเป็นและเฉพาะเจาะจงสำหรับจิตอาสาแม่ในชุมชน และให้มีรูปแบบที่น่าสนใจ โดยมุ่งหวังให้สามารถนำโปรแกรมฯ ไปใช้เป็นแนวทางในการอบรมจิตอาสาแม่ นำไปสู่ความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์วิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน
2. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมในการทดลองใช้โปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน โดยการเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน และประเมินความพึงพอใจหลังเสร็จสิ้นการอบรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้ประยุกต์ใช้แนวคิดการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ได้แก่ นโยบายและสถานการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ คุณค่าและประโยชน์ของนมแม่ ปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทักษะในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และบทบาทของจิตอาสาแม่ประจำหมู่บ้านในการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยประยุกต์กระบวนการของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ของ Kanjanawasee (2016) แบ่งขั้นตอนการวิจัย เป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การร่างเนื้อหาและออกแบบโปรแกรมฯ ระยะที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมฯ และระยะที่ 3 การประเมินความเหมาะสมของการนำโปรแกรมฯ ไปทดลองใช้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งเป็นการศึกษาการออกแบบ การพัฒนา และการประเมินผลโปรแกรมฯ มีการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การร่างเนื้อหาและรูปแบบที่ใช้ในการอบรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และความต้องการของชุมชน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง เป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขด้านอนามัยแม่และเด็ก เลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากชุมชนแห่งหนึ่ง จำนวน 3 ราย เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับเนื้อหาและรูปแบบการอบรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นฐานข้อมูลวิชาการ ฐานข้อมูลทางการแพทย์และสุขภาพ ได้แก่ Google Scholar, Science Direct, Pub Med และหนังสือ ตำราเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และแนวคำถามปลายเปิดความต้องการของชุมชนด้านเนื้อหาและรูปแบบการอบรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสืบค้นจากฐานข้อมูลต่าง ๆ และผู้วิจัยสัมภาษณ์ความต้องการของชุมชนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขด้านอนามัยแม่และเด็ก

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่สำคัญ (Content Analysis)

ระยะที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมาย เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และจิตอาสาในชุมชน

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้แก่ อาจารย์พยาบาลทางสูติศาสตร์ 3 คน และพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน 2 คน และจิตอาสาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน จำนวน 10 คน เลือกแบบเฉพาะเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย แบบประเมินความตรงเชิงเนื้อหาของโปรแกรม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยข้อคำถาม 10 ข้อ ประเมินความสอดคล้อง/เหมาะสมของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เป็นมาตราวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 4 ระดับ ได้แก่ สอดคล้องน้อย=1 คะแนน ค่อนข้างสอดคล้อง=2 คะแนน สอดคล้อง=3 คะแนน และสอดคล้องมาก=4 คะแนน และแบบประเมินความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินความพึงพอใจหลังการใช้โปรแกรม ประกอบด้วยข้อคำถาม 10 ข้อ เป็นมาตราวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด=5 คะแนน มาก=4 คะแนน ปานกลาง=3 คะแนน น้อย=2 คะแนน และน้อยที่สุด=1 คะแนน นอกจากนี้ผู้วิจัยใช้แบบประเมินความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของไชยนอก (Chainok, 2015) สำหรับหาความเที่ยงก่อนนำไปใช้ในระยะที่ 3 แบบประเมินความรู้นี้ ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ ใช่ หรือ ไม่ใช่ โดยมีข้อคำถามด้านบวก จำนวน 12 ข้อ และข้อคำถามด้านลบ 6 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูก ให้ 1 คะแนน ตอบผิด ให้ 0 คะแนน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำร่างเนื้อหาและรูปแบบของโปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหา สื่อพาวเวอร์พอยท์ และรูปแบบที่ใช้ในการอบรม และตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของแบบประเมินความพึงพอใจจากผู้ทรงคุณวุฒิ และตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือวัดความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของจิตอาสาในชุมชนอื่น จำนวน 10 คน ก่อนนำไปทดลองใช้ในระยะต่อไป ส่วนเครื่องมือประเมินความพึงพอใจมีการตรวจสอบความเที่ยงหลังจากการใช้โปรแกรมในระยะที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ตามเนื้อหาที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะ จับประเด็นสำคัญ นำแบบประเมินความตรงเชิงเนื้อหาของโปรแกรมมาหาค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (CVI) และตรวจสอบความเที่ยงของแบบประเมินความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยการตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) โดยการวัดความคงที่ภายใน (Measure of Internal Consistency) ด้วยวิธีแบ่งครึ่ง (Split-Half Method)

ระยะที่ 3 การประเมินความเหมาะสมในการทดลองใช้โปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสา เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมาย คือ จิตอาสาสมัครในชุมชน

กลุ่มตัวอย่าง คือ จิตอาสาสมัครของชุมชนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดสงขลา จำนวน 15 ราย เลือกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด ได้แก่ 1) มีการรับรู้ดี อ่าน เขียนและสื่อสารภาษาไทยได้ และ 2) ยินดีเข้าร่วมการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือในการดำเนินการทดลอง คือโปรแกรมฝึกอบรมฯ ประกอบด้วย 1) สไลด์พาวเวอร์พอยท์ เรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ประกอบด้วยเนื้อหา นโยบายการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และสถานการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ คุณค่าและประโยชน์ของนมแม่ การดูแลให้แม่มีน้ำนมเพียงพอ ปัญหาที่พบบ่อยและวิธีการแก้ไข ทักษะการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และบทบาทของจิตอาสาสมัครประจำหมู่บ้านในการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ที่ทีมวิจัยพัฒนาขึ้น 2) วิดีทัศน์ เรื่อง การใช้อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (Faculty of Nursing, Mahidol University, n.d.) และ 3) อุปกรณ์ประกอบการฝึกทักษะการจัดท่า การนวดเต้านม และการบีบเก็บน้ำนม

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยเครื่องมือ 3 ชุด ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อโปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาสมัครเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน

2.1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับอายุ สถานภาพครอบครัว ข้อมูลการมีบุตรในปัจจุบัน ประสบการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ต่อเดือน ลักษณะครอบครัว และข้อมูลเกี่ยวกับการเป็นจิตอาสาสมัครแม่ เช่น เหตุผลที่มาเป็นจิตอาสาสมัครแม่ ประสบการณ์ในการทำหน้าที่จิตอาสาสมัครแม่และประสบการณ์การอบรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของจิตอาสาสมัคร

2.2 แบบประเมินความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยใช้แบบประเมินความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของ Chainok (2015) ที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นในระยะที่ 2 มาใช้ แบบประเมินความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 20 ข้อ คะแนนรวม อยู่ในช่วง 0-20 คะแนน

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจต่อโปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาสมัครเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง และผ่านการตรวจสอบเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ประกอบด้วยข้อคำถาม 10 ข้อ เป็นมาตราวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ จาก น้อยที่สุด (1 คะแนน) ถึง มากที่สุด (5 คะแนน) คะแนนรวมอยู่ในช่วง 10-50 คะแนน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. เครื่องมือในการดำเนินการทดลอง ได้แก่ สไลด์พาวเวอร์พอยท์ เรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ที่ผู้วิจัยผลิตขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม และส่งตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด 5 คน เป็น อาจารย์พยาบาลทางสูติศาสตร์ 3 คน และพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน 2 คน มีค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index) เท่ากับ 1 ส่วน วิดีทัศน์ เรื่อง การใช้อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งมีเนื้อหา เช่น การใช้อุปกรณ์แก้ไขหัวนมสั้น การใช้อุปกรณ์ปั๊มนม เป็นต้น วิดีทัศน์นี้เป็นเครื่องมือมาตรฐานของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิมาแล้ว มีการเผยแพร่และใช้อบรมเพื่อการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กันอย่างแพร่หลาย จึงนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือทดลอง นอกจากนี้ ได้ใช้อุปกรณ์ประกอบการฝึกทักษะการจัดท่า การนวดเต้านม และการบีบเก็บน้ำนม ได้แก่ โมเดลเต้านม เสื้อนมแม่ และหุ่นเด็กทารก ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์การเรียนรู้ทางการแพทย์ และการเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิให้ใช้ประกอบการฝึกอบรม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบประเมินข้อมูลส่วนบุคคล และแบบประเมินความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ดังกล่าวข้างต้น และนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้ หลังดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมฯ กับจิตอาสา 15 ราย ได้ค่าความเที่ยงจากวิธีหาค่าความสอดคล้องภายใน เท่ากับ .9 สำหรับแบบประเมินความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ผู้วิจัยใช้ของ Chainok (2015) ได้ผ่านการหาความเที่ยงโดยการวัดความคงที่ภายในจากจิตอาสา 10 ราย ได้ค่าความเที่ยง .83 ในระยะที่ 2 แล้วนั้น ในขั้นตอนนี้นำมาใช้วัดความรู้ก่อนและหลังการทดลองใช้โปรแกรมฯ ในจิตอาสา 15 ราย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในระยะที่ 3 นี้เป็นการประเมินความเหมาะสมในการทดลองใช้โปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน โดยนำเนื้อหาและรูปแบบโปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสา เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน ที่ได้พัฒนาขึ้นและผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามกระบวนการวิจัยในระยะที่ 2 มาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 ราย โดยใช้เวลา 1 วัน ก่อนการฝึกอบรมมีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป และความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จากนั้นฝึกอบรมโดยใช้รูปแบบการบรรยายเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การฝึกทักษะการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับบทบาทของจิตอาสาในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ หลังการฝึกอบรมแล้วเสร็จ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่หลังฝึกอบรม และความพึงพอใจของจิตอาสาต่อโปรแกรมการฝึกอบรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของจิตอาสาแม่ในชุมชนโดยใช้สถิติ แจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ของจิตอาสาแม่ในชุมชน ก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ ในโครงการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยใช้สถิติคู่ (Paired t-test)
3. วิเคราะห์คะแนนความพึงพอใจต่อโปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสา เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จริยธรรมวิจัย

การวิจัยนี้ได้ดำเนินการตามขั้นตอน โดยผ่านการพิจารณาได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เลขที่ 2016-01-I-009

ผลการวิจัย

นำเสนอผลการวิจัยตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัยทั้ง 3 ระยะ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. โปรแกรมการอบรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน ประกอบด้วย เนื้อหาซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และรูปแบบของกิจกรรม ดังนี้

1.1 เนื้อหาในโปรแกรมฯ ประกอบด้วย

- 1) นโยบายการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และสถานการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
- 2) คุณค่าและประโยชน์ของนมแม่
- 3) ทราบได้อย่างไรว่านมแม่เพียงพอ
- 4) ปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่พบบ่อยและวิธีการแก้ไข
- 5) ทักษะในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
- 6) บทบาทของจิตอาสาแม่ประจำหมู่บ้านในการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

1.2 รูปแบบของกิจกรรมในโปรแกรมฯ มีระยะเวลาการฝึกอบรมประมาณ 1 วัน (6 ชั่วโมง) ประกอบด้วย การบรรยายความรู้ การฝึกทักษะโดยการสาธิตและสาธิตย้อนกลับ และการอภิปรายกลุ่ม ดังนี้

1.2.1 การบรรยายความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยใช้สไลด์พาวเวอร์พอยท์ ร่วมกับคู่มือวีดิทัศน์เรื่องการใช้อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ใช้เวลา 3 ชั่วโมง

1.2.2 การฝึกทักษะการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยให้ดูการสาธิตและทำการสาธิตย้อนกลับ 2 ฐาน โดยฐานที่ 1 ฝึกทักษะการจัดท่าให้นม การเอาหัวนมเข้าและออกจากปากลูก การไล่ลมหลังทารกดูดนม และฐานที่ 2 ฝึกทักษะการนวดเต้านมและการบีบเก็บน้ำนม เพื่อให้มีทักษะ มีประสบการณ์สามารถนำไปแนะนำ ช่วยเหลือมารดา ทารกและครอบครัวในชุมชนได้ ใช้เวลา 2 ชั่วโมง

1.2.3 การอภิปรายกลุ่ม เกี่ยวกับบทบาทของจิตอาสากับการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน เพื่อให้เกิดความตระหนักในบทบาทจิตอาสา ร่วมวิเคราะห์หาแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน และสามารถนำไปประยุกต์เป็นแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของตนเองได้ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

2. การตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรม โดยการหาความตรงเชิงเนื้อหาของโปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน ผู้วิจัยนำร่างเนื้อหาและรูปแบบของกิจกรรมให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน พิจารณาให้ข้อเสนอแนะ และมีการปรับปรุงโปรแกรมฯ ฉบับร่างตามข้อเสนอแนะ เช่น ปรับเนื้อหาของโปรแกรมบางส่วนในส่วนของ การบรรยายไม่ให้ซ้ำซ้อนกันและมีความกระชับยิ่งขึ้น จัดลำดับเนื้อหาให้มีความต่อเนื่อง เขียนหัวข้อในสไลด์ให้ชัดเจน และการจัดสรรเวลาในกิจกรรมแต่ละขั้นตอนให้เพียงพอ โดยเฉพาะการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้จิตอาสาที่ผ่านการอบรมเกิดทักษะอย่างแท้จริง เป็นต้น หลังการปรับปรุงร่างเนื้อหา พบว่า โปรแกรมมีเนื้อหาและรูปแบบที่เหมาะสม เนื้อหาชัดเจน ภาษาเข้าใจง่าย และถูกต้องตามหลักวิชาการ วิเคราะห์หาค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (CVI) ได้เท่ากับ 1 และในขั้นตอนนี้ได้มีการตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือประเมินความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของจิตอาสาแม่ในชุมชนอื่น จำนวน 10 คน ก่อนนำไปทดลองใช้ พบว่ามีความเที่ยงของเครื่องมือนี้เท่ากับ .83 จึงนำไปใช้เพื่อประเมินความเหมาะสมในการทดลองใช้โปรแกรมในขั้นตอนต่อไป ส่วนความเที่ยงของแบบประเมินความพึงพอใจประเมินหลังการใช้โปรแกรมของจิตอาสาในชุมชน จำนวน 15 ราย ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .9 โดยมีระยะเวลาของการจัดกิจกรรมในโปรแกรม 1 วัน ประกอบด้วย การบรรยาย 3 ชั่วโมง การฝึกทักษะ 2 ฐาน ๆ ละ 1 ชั่วโมง และการอภิปรายกลุ่ม 1 ชั่วโมง รวมเวลาประมาณ 6 ชั่วโมง

3. ประเมินความเหมาะสมในการทดลองใช้โปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสา เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน โดยการนำโปรแกรมที่ได้จากการพัฒนาและปรับปรุงใหม่ในระยะที่ 2 มาทดลองใช้ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นจิตอาสาในชุมชนแห่งหนึ่ง จำนวน 15 คน นำเสนอผลการศึกษา เป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างของการศึกษารั้งนี้ จำนวน 15 คน มีอายุเฉลี่ย 54 ปี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 86.7 ระดับการศึกษาสูงสุดประถมศึกษา ร้อยละ 53.3 ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 33.3 รายได้น้อยกว่า 10,000 ต่อเดือน ร้อยละ 53.3 สถานภาพสมรส ร้อยละ 73.3 ลักษณะครอบครัวเดี่ยว ร้อยละ 80 มีบุตรเฉลี่ย 2 คน มีบุตรคนสุดท้ายอายุเฉลี่ย 23 ปี ส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ร้อยละ 86.7 มีประสบการณ์ในการดูแลหญิงตั้งครรภ์/มารดาหลังคลอดในฐานะจิตอาสาแม่ 1-3 ราย ร้อยละ 66.7 และไม่เคยได้รับการอบรมเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มาก่อน ร้อยละ 66.7

ส่วนที่ 2 เปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยการเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน

ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน ($N = 15$)

ความรู้	Min-Max	M	SD	t	df	P-value
ก่อนเข้าโปรแกรม	12-18	15.73	1.83	3.87	14	.002
หลังเข้าโปรแกรม	16-19	17.73	0.96			

จากตาราง 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสา เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน หลังเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงขึ้น ($M=17.73$, $SD=0.96$) กว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม ($M=15.73$, $SD=1.83$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ส่วนที่ 3 ประเมินความพึงพอใจต่อโปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสา เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน

ตาราง 2 คะแนนความพึงพอใจต่อโปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน ($N = 15$)

ความพึงพอใจ (10-50) คะแนน	ความถี่	ร้อยละ	M	SD
40	3	20		
42	1	6.7		
43	1	6.7		
44	3	20		
46	2	13.3		
49	2	13.3		
50	3	20		
รวม	15	100	45.13	3.78

จากตาราง 2 พบว่าหลังเสร็จสิ้นการอบรม พบว่า คะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ใน ช่วง 40-50 คะแนน ($M=45.13$, $SD=3.78$) จากคะแนนเต็ม 50 คะแนน ซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจที่อยู่ในระดับสูง

อภิปรายผล

โปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสา เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน เป็นโปรแกรมที่สามารถใช้เป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีเหตุผลดังนี้ คือ โปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน เป็นโปรแกรมที่พัฒนาจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเข้มข้น และมีการวิเคราะห์สถานการณ์ตามความต้องการของชุมชน โดยมีรูปแบบทั้งการบรรยายให้ความรู้ การฝึกทักษะ และการอภิปรายกลุ่ม เพื่อให้จิตอาสาสมัครในชุมชน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความตระหนัก และมีแนวทางการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชนของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดการฝึกอบรมของ Buckley & Caple (2009) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรม จะช่วยให้บุคคลมีความรู้ที่เฉพาะเจาะจง มีทักษะเพิ่มขึ้น และมีทัศนคติที่ดี ช่วยให้สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการฝึกอบรมจิตอาสาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่เข้ามาใหม่ ยังเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้การสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความยั่งยืน (Hopper & Skirton, 2016) ทั้งนี้กิจกรรมในโปรแกรมได้ให้ความรู้ที่ครอบคลุมเนื้อหาแนวคิดพื้นฐานในเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีการจัดสื่อการสอนให้สอดคล้องเหมาะสมกับการฝึกอบรมในแต่ละกิจกรรม ได้แก่ สไลด์พาวเวอร์พอยต์ประกอบการบรรยาย สื่อวีดิทัศน์ มีอุปกรณ์หุ่นทารกและหุ่นจำลองเต้านม การบีบน้ำนม ช่วยในการฝึกทักษะ ทำให้จิตอาสาสมัครในชุมชน มีความเข้าใจ สามารถฝึกปฏิบัติและสาธิตย้อนกลับได้ดี และจากผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า จิตอาสาที่ได้รับการฝึกอบรม มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงขึ้นกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับการศึกษาของ Supason, Vichitsukon, & Wichiencharoen (2010) ที่พบว่า หลังฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขมีความรู้เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ดีกว่าก่อนฝึกอบรม ใกล้เคียงกับผลการศึกษาของ Promwong, Intaya, & Kheepanawattana (2014) พบว่า หลังฝึกอบรมการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครในชุมชนที่มีกระบวนการมีส่วนร่วม อาสาสมัครสาธารณสุขมีความรู้หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับการศึกษาในประเทศที่พบว่า ภายหลังได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการที่มีทั้งการบรรยายให้ความรู้และการฝึกทักษะในการช่วยเหลือมารดาในชุมชนเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อาสาสมัครที่มีระดับคะแนนความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .001 (Kempenaar & Darwent, 2013) ดังนั้นเนื้อหาและรูปแบบของโปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาในครั้งนี้ จึงมีความเหมาะสมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

จากการประเมินความพึงพอใจต่อโปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน พบว่า หลังเสร็จสิ้นการอบรม กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีคะแนนความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด โดยมีคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ย เท่ากับ 45.13 จากคะแนนเต็ม 50 ซึ่งนับว่าเป็นระดับความพึงพอใจที่สูง เป็นการสะท้อนความเหมาะสมในการนำโปรแกรมไปประยุกต์ใช้ ทั้งนี้เนื่องจาก เนื้อหาในการอบรมเป็นความรู้ที่เฉพาะเจาะจง ได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติทักษะใหม่ ๆ สามารถนำไปใช้ได้จริงกับการทำหน้าที่จิตอาสา เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน รูปแบบการฝึกอบรมมีกิจกรรมที่หลากหลาย ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ซักถามในสิ่งที่ไม่เข้าใจ และยังใช้กระบวนการกลุ่มในการอภิปรายเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทำให้มีบรรยากาศเป็นกันเอง สนุกสนาน และเพลิดเพลินกับการฝึกอบรม มีมุมมองที่ดีต่อการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และมีแนวทางการนำไป

ปฏิบัติจริง ใกล้เคียงกับการศึกษาของ Supason, Vichitsukon, & Wichiencharoen (2010) พบว่า กระบวนการกลุ่มทำให้เกิดการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ และมีทักษะในการปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากขึ้น ทั้งนี้เพราะกระบวนการกลุ่มช่วยให้สมาชิกในกลุ่มได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และช่วยให้เกิดความร่วมมือในการแก้ปัญหา (Muangnoo, 2014) นอกจากนี้รูปแบบโปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาในครั้งนี้ มีการจัดภายในระยะเวลาสั้น ๆ เพียง 1 วัน ทำให้ไม่กระทบกับการรับผิดชอบอื่น ๆ ในชีวิตประจำวันของผู้เข้ารับการอบรม จึงน่าจะเป็นรูปแบบที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ง่าย สะดวก และประหยัดงบประมาณ ใกล้เคียงกับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครในชุมชน Promwong, Intaya, & Kheepanawattana (2014) ที่มีการฝึกอบรมเพียง 2 วัน และพบว่าผู้เข้าฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมในระดับสูง เพราะมีโอกาสได้ปฏิบัติกิจกรรมใหม่เพื่อเรียนรู้เพิ่มขึ้น และได้เรียนรู้เพื่อนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ ดังนั้นการพัฒนาโปรแกรมจิตอาสาที่มีเนื้อหาและรูปแบบที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทความต้องการของชุมชน เป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

การนำผลวิจัยไปใช้

บุคลากรสาธารณสุข สามารถนำโปรแกรมฯ ไปใช้ฝึกอบรมจิตอาสาแม่ในชุมชนให้มีความพร้อมและมีศักยภาพที่มากขึ้น สามารถทำหน้าที่ช่วยส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อช่วยเพิ่มอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน และเพิ่มประสิทธิภาพการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำโปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน ไปศึกษาวิจัยประสิทธิผลในกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ หรือมีการศึกษาเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก่อนและหลังการใช้โปรแกรม หรือเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ได้ใช้โปรแกรม และไม่ได้ใช้โปรแกรม

References

- Aksorn, A., Prompipak, Y., & Baothong, W. (2016). *Development of Breastfeeding Promotion Model by Participatory Integration*. 8th Motherhood and Child Health Seminar. Maternal and Child Health Promotion: Bureau of Health Promotion: Department of Health: Ministry of Public Health. (In Thai).
- Buckley, R., & Caple, J. (2009). *The Theory and Practice of Training* (6th ed). Kogan Page Publishers. Retrieved May 6, 2016 from <http://www.imd.inder.cu/adjuntos/article/628/The%20Theory%20and%20Practice%20of%20Training.pdf>
- Chainok, L. (2015). *Factors Influencing Breast Feeding Behaviors of Postpartum Adolescent Mothers in Maharat Nakhonratchasima Hospital*. Institute of Nursing: Suranaree University of Technology. Retrieved May 6, 2016 from <http://sutir.sut.ac.th:8080/sutir/bitstream/123456789/5712/2/fulltext.pdf>. (In Thai).

- Chusilp, K. (2012). *World Breastfeeding Situation*. Thai Breastfeeding Center Foundation. Retrieved May 6, 2016 from <http://www.ped.si.mahidol.ac.th>. (In Thai)
- Faculty of Nursing, Mahidol University. (n.d.). *The Use of Equipment Related to Breastfeeding*. [VCD]. Bangkok: Faculty of Nursing, Mahidol University.
- Hopper, H., & Skirton, H. (2016). Factors Influencing the Sustainability of Volunteer Peer Support for Breast-Feeding Mothers with a Hospital Environment: Exploratory Qualitative Study. *Midwifery*, 32: 58-65. doi.org/10.1016/j.midw.2015.09.007
- Innakakul, S. (2016). *BANA Community Exclusive Breastfeeding Model*. 8th Motherhood and Child Health Seminar. Maternal and Child Health Promotion: Bureau of Health Promotion: Department of Health: Ministry of Public Health. (In Thai).
- Jariyathanakul, J., Puakpan, S., & Jantenork, N. (2011). *Development Exclusive Breastfeeding Participatory Integrated Promotion Model among Community*. Paper Presented at the Meeting of The Excellence Academic Conference of County Cup Level. Retrieved May 5, 2016 from http://www.bro.moph.go.th/html/downloads/STRATEGY/innovation/PDF_Research_5355/12.MCH.pdf. (In Thai).
- Kanjanawasee, S. (2016). Research and Development for Thai Education. *Silpakorn Educational Research Journal*, 8(2): 1-18. Retrieved Dec 20, 2016 from <https://www.tci-thaijo.org/index.php/suedureasearchjournal/article/viewFile/77495/62137>. (In Thai).
- Kempenaar, L. E., & Darwent, K. L. (2013). The Impact of Peer Support Training on Mothers' Attitudes Towards and Knowledge of Breastfeeding. *Maternal and Child Nutrition*, 9: 359-368. doi:10.1111/j.1740-8709.2011.00373.x
- Kruasri, T., & Kiddai, J. (2011). *The Development of the Exclusive Breastfeeding at Six Months Promoting as Health Promoting Hospital Moo 4th Bansaitree Tambon Buengcharuan Bankroud District Bureerum Buriram Province*. Paper Presented at the Meeting of The Excellence Academic Conference of County Cup Level. Retrieved May 5, 2016 from http://www.bro.moph.go.th/html/downloads/STRATEGY/innovation/PDF_Research_5355/12.MCH.pdf. (In Thai).
- Muangnoo, K. (2014). The Application of the Health Belief Model with Group Process in Health Education Program. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 1(3): 1-14. (In Thai).
- Nakamong, S., Pudthabud, S., Tokaew, N., Tongsomboon, R., Promarrak, P., & Kousit, U. (2008). Breastfeeding Promotion Model Development to Success and Sustainability in Maha Sarakam Hospital. *Journal of Health Science*, 17(4): 553-563. (In Thai).

- Promwong, V., Intaya, Y., & Kheepanawattana, S. (2014). The Use of Training Curriculum: The Development of Occupational Health in the Community with an Emphasis on Participatory Learning Process. *Journal of Graduate Studies in Northern Rajabhat Universities*, 4(7): 53-64. (In Thai).
- Sarak, M. (2010). Empowerment of Village Health Volunteers (VHV). *Journal of Ubon Ratchathani University*, 12(2): 39-48. (in Thai).
- Sawasdivorn, S., & Saibangnoi, K. (2007). *Why Did Exclusive Breastfeeding at the First 6 Months?*. Thai Health Promotion Foundation. Retrieved May 5, 2016 from <http://www.breastfeedinglib.saiyairak.com/handle/123456789/2321>. (In Thai).
- Suebsamran, N. (2012). *The Development of Guidelines for SaiYaiRak-Volunteers Visit. Postpartum Mothers to Encourage Breastfeeding Promotion as Health Promotion Hospital Tambon Yang Leung. Roi ed province*. Report of the Independent Study in Nursing Science Master Degree, Khon Kaen University. Retrieved May 5, 2016 from Thai Library Integrated System. (Thai LIS). (In Thai).
- Supason, R., Vichitsukon, K., & Wichiencharoen, K. (2010). Effects of a Community Health Volunteer Role Promoting a Breastfeeding Program. *Journal of Nursing Science*, 28(2): 41-48. (In Thai).
- United Nations Children's Fund (UNICEF). (2013). *The State of the World's Children 2013*. Retrieved November 26, 2015 from http://www.unicef.org/guyana/SOWC_Report_2013.pdf.
- United Nations Children's Fund (UNICEF). (2006). *The State of the World's Children 2006*. Retrieved May 6, 2016 from http://http://www.unicef.org/sowc06/pdfs/sowc06_fullreport.pdf.
- World Health Organization. (2013). *Exclusive Breastfeeding*. Retrieved November 26, 2015, from [http://www.WHOint/nutrition/topic/exclusive breastfeeding/en](http://www.WHOint/nutrition/topic/exclusive%20breastfeeding/en).
- Yontrakul, S., Putboot, S., Tongsomboon, R., Kousit, U., & Tawpia, S. (2013). Development Breastfeeding Participatory Integrated Promotion Model among Community Network. *Journal of Health Science*, 22(6): 988-996. (in Thai).